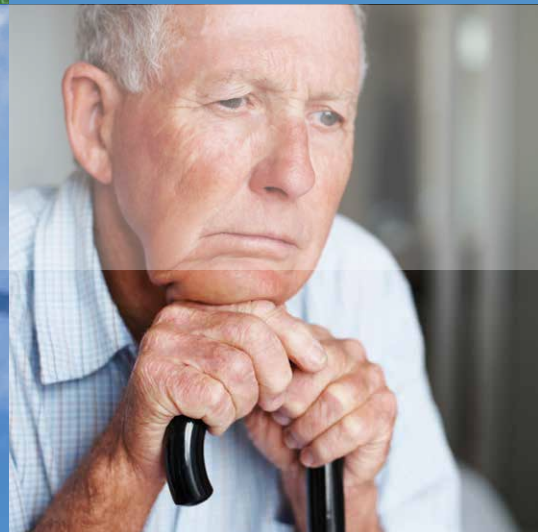

Onderzoek naar eigen bijdragen voor algemene voorzieningen Wmo 2015

Marc Soeters
Gerrold Verhoeks

Onderzoek naar eigen bijdragen voor algemene voorzieningen Wmo 2015

Inhoud

Samenvatting	4
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Onderzoeksaanpak	8
2.1 Onderzoeksvragen	8
2.2 Dataverzameling	8
2.3 Selectie tien gemeenten	9
Hoofdstuk 3 Juridisch kader algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen	10
3.1 Definities algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen	10
3.2 Juridisch kader eigen bijdragen	10
Hoofdstuk 4 Algemene voorzieningen en eigen bijdragen in de praktijk	12
4.1 Klassieke algemene voorzieningen en eigen bijdragen	12
4.2 Nieuwe algemene voorzieningen en eigen bijdragen	13
4.3 Informatie en registratie bij eigen bijdragen algemene voorzieningen	18
Hoofdstuk 5 Toegankelijkheid algemene voorzieningen	20
5.1 Geen eigen bijdragen	20
5.2 Compenserende maatregelen voor eigen bijdragen	21
5.3 Inzet Wtcg-middelen	25
Bijlage	
1 Overzicht geïnterviewde personen	26
2 Toelichting op interview en gespreksvragen	27
3 Overzicht verdeling tien onderzochte gemeenten over vier spreidingscriteria	29

Samenvatting

Aanleiding onderzoek

De ondersteuning die gemeenten op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) aan hun burgers geven, kan individueel plaatsvinden (maatwerkvoorziening op basis van een beschikking van de gemeente) of via algemene voorzieningen (zonder beschikking). Van de algemene voorzieningen kunnen inwoners met en zonder beperking in beginsel gebruik maken.

Voor de eigen bijdrage voor een maatwerkvoorziening gelden landelijke regels. Het Centraal Administratie Kantoor (CAK) stelt op grond daarvan een persoonsafhankelijk gemaximeerde eigen bijdrage vast. Daarbij past het CAK anticumulatie toe indien binnen het huishouden ook sprake is van een eigen bijdrage in het kader van de Wet langdurige zorg (Wlz). Bij algemene voorzieningen ligt dit anders. Het maximum dat een gemeente voor een algemene voorziening mag vragen is de kostprijs van een algemene voorziening. Zonder actief beleid van de gemeente cumuleert deze eigen bijdrage met eventuele eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen, eigen bijdragen voor andere algemene voorzieningen en eigen bijdragen voor de Wlz (binnen één huishouden).

In het afgelopen voorjaar heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin de Tweede Kamer de regering vraagt om onderzoek te doen naar de mate waarin gemeenten eigen bijdragen heffen voor algemene voorzieningen (Motie lid Keijzer, vergaderjaar 2014–2015, 34 104, nr. 49). Het ministerie van VWS heeft ZorgmarktAdvies gevraagd het genoemde kwalitatieve onderzoek uit te voeren. Conform de toezegging aan de Tweede Kamer heeft ZorgmarktAdvies bij tien gemeenten het gevoerde beleid met betrekking tot het vragen van eigen bijdragen voor algemene voorzieningen onderzocht. Hierna volgen de belangrijkste inhoudelijke conclusies uit het onderzoek.

Algemene voorzieningen en eigen bijdragen in de praktijk

Klassieke algemene voorzieningen en eigen bijdragen

Klassieke algemene voorzieningen definiëren we als voorzieningen die al sinds jaar en dag door verschillende gemeenten als algemene voorziening worden aangeboden. Voor de klassieke algemene voorzieningen is het niet gebruikelijk dat er substantiële eigen bijdragen worden gevraagd¹. Als gevolg hiervan is ook het eventuele cumulatief-effect met eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen Wmo 2015 en/of Wlz-zorg zeer gering.

Nieuwe algemene voorzieningen en eigen bijdragen

Een deel van de geïnterviewde gemeenten heeft, rekening houdend met overgangsrecht, hulp bij het huishouden of begeleidingsvormen uit de AWBZ voor de bestaande en nieuwe cliënten omgezet in een algemene voorziening². We noemen dit nieuwe algemene voorzieningen.

¹ De welzijnsaanbieders vragen overigens soms wel bescheiden bijdragen voor koffie, thee, lunch etc.. Daarnaast worden voor cursussen geregeld bijdragen gevraagd.

² In het kader van de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT-toelage) hebben alle geïnterviewde gemeenten naast de maatwerkvoorziening hulp bij het huishouden, ook hulp bij het huishouden georganiseerd als algemene voorziening. In de meeste gemeenten is deze algemene voorziening echter gericht op een nieuwe bredere doelgroep en betreft het een tijdelijke regeling. In deze gemeenten blijven (bestaande) cliënten recht houden op de maatwerkvoorziening hulp bij het huishouden. De gemeenten Tilburg en Dantumadiel vormen een uitzondering.

Bij vijf van de tien geïnterviewde gemeenten zijn de huishoudelijke hulp, de dagbesteding en de individuele begeleiding maatwerkvoorzieningen. De vijf andere gemeenten hebben delen van de huishoudelijke hulp, de dagbesteding en/of de individuele begeleiding omgezet in een algemene voorziening:

- Tilburg en Dantumadiel hebben huishoudelijke hulp deels georganiseerd als algemene voorziening.
- Amsterdam biedt dagbesteding en individuele begeleiding deels aan als algemene voorziening.
- Nijmegen biedt recreatieve dagbesteding voor ouderen aan als algemene voorziening.
- Zoetermeer heeft de dagbesteding en individuele begeleiding deels als een zogenaamde vrij inzetbare voorziening georganiseerd.

De gemeente Amsterdam vraagt geen eigen bijdrage voor het gebruik van de algemene voorzieningen 'dagbesteding' en 'ambulante begeleiding'. De gemeenten Tilburg, Zoetermeer en Dantumadiel vragen bij (een deel van) de nieuwe algemene voorzieningen wel een eigen bijdrage³. Elk van deze drie gemeenten heeft compenserende maatregelen genomen, zodat ook lage inkomens een beroep kunnen blijven doen op deze algemene voorzieningen.

Informatie en registratie bij eigen bijdragen algemene voorzieningen

Alle geïnterviewden geven aan dat de gemeente in het keukentafelgesprek standaard de financiële situatie van de hulpvrager ter sprake brengt. De meeste gemeenten gebruiken het keukentafelgesprek ook om te verkennen of er voor de hulpvrager financiële belemmeringen zijn om gebruik te maken van een voorziening. Algemene voorzieningen zijn echter vrijwel altijd toegankelijk zonder dat een keukentafelgesprek aan de orde is. De uitzonderingen hierop zijn gemeente Tilburg en Amsterdam die ook voor deze nieuwe algemene voorzieningen een gesprek voeren met de cliënt.

Met uitzondering van de gemeente Tilburg hebben gemeenten op persoonsniveau veelal geen beeld van de totale omvang van de betaalde eigen bijdragen voor een algemene voorziening.

Indien de samenloop van eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen een financiële belemmering vormen voor burgers, dan zullen deze belemmeringen in de praktijk veelal wel in het keukentafelgesprek aan de orde komen.

Toegankelijkheid algemene voorzieningen

Geen eigen bijdragen

Een eenvoudige methode om de toegankelijkheid van voorzieningen te waarborgen is door geen eigen bijdragen te vragen. Indien er geen eigen bijdrage wordt gevraagd, hoeven er ook geen aanvullende maatregelen worden getroffen om een voorziening financieel toegankelijk te houden. Wat betreft het vragen van eigen bijdragen is het beeld op hoofdlijnen als volgt:

- Gemeenten vragen voor de klassieke algemene voorzieningen vaak geen eigen bijdragen⁴.
- Bij nieuwe algemene voorzieningen die voorheen alleen als maatwerkvoorziening beschikbaar waren, heffen gemeenten vaak wel eigen bijdragen.
- Over het algemeen heffen gemeenten ook inkomensafhankelijke eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen. Ze volgen daarbij voor de groep tot 120% van het wettelijk sociaal minimum vrijwel allemaal de standaard maxima van € 19,40 voor eenpersoonshuishoudens en € 27,60 voor meerpersoonshuishoudens per 4 weken. Enkele

³ De gemeente Nijmegen heeft voor de algemene voorziening 'reguliere dagbesteding voor ouderen' de deelnemersbijdragen nog niet definitief vastgesteld.

⁴ De welzijnsaanbieders vragen overigens soms wel bescheiden bijdragen voor koffie, thee, lunch etc.. Daarnaast worden voor cursussen geregeld bijdragen gevraagd.

gemeenten hebben echter het aanvullend budget dat zij hebben ontvangen vanwege het afschaffen van de Wtcg en de CER⁵ (hierna aangeduid als de Wtcg-gelden) aangewend om de eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen te verlagen.

Compenserende maatregelen voor eigen bijdragen

Gemeenten hanteren verschillende instrumenten om algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen toegankelijk te houden. De belangrijkste zijn:

- Minimapassen met korting op activiteiten en vaak ook op eventuele eigen bijdragen voor algemene voorzieningen: Den Haag, Amsterdam, Zoetermeer en Nieuwegein.
- Dienstencheques voor hulp aan huis, waarbij de prijs die klanten betalen voor een dienstencheque afhankelijk is van ondermeer het inkomen, de samenstelling van het huishouden en het beroep op maatwerkvoorzieningen: Tilburg.
- De collectieve zorgverzekering voor minima met een dekking van de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen (soms alleen bij keuze voor een uitgebreid pakket): Tilburg, Nieuwegein, Dantumadiel, Den Haag, Nijmegen en Tholen.
- Vergoeding van eigen bijdragen uit de bijzondere bijstand: in de gemeenten Nijmegen en Dantumadiel is het mogelijk om bijzondere bijstand aan te vragen indien de betaling van eigen bijdragen problematisch is. Ook bij andere gemeenten is het mogelijk om bijzondere bijstand aan te vragen, maar deze gemeente leggen veelal geen directe relatie met de kosten van (algemene) voorzieningen in de Wmo.

Inzet Wtcg-middelen

In de interviews is ook de inzet van de middelen uit de voormalige Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de Compensatie eigen risico (CER) aan de orde gekomen. Gemeenten hebben de Wtcg-gelden op verschillende wijze ingezet. Vrijwel alle gemeenten hebben de middelen (deels) ingezet om de collectieve verzekering voor minima uit te breiden. Daarnaast zijn de middelen ingezet om de eigen bijdragen van maatwerkvoorzieningen te verlagen en/of de bijzondere bijstand te verruimen.

---

⁵ Gemeenten hebben samenhangend met het afschaffen van de Wtcg en de CER een aanvullend budget ontvangen van € 45 miljoen in 2014 oplopend tot structureel € 268 miljoen vanaf 2017.

Inleiding

De ondersteuning die gemeenten op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) aan hun burgers geven, kan individueel plaatsvinden (maatwerkvoorziening op basis van een beschikking van de gemeente) of via algemene voorzieningen (zonder beschikking). Van de algemene voorzieningen kunnen inwoners met en zonder beperking in beginsel gebruik maken.

Voor de eigen bijdrage voor een maatwerkvoorziening gelden landelijke regels. Het Centraal Administratie Kantoor (CAK) stelt op grond daarvan een persoonsafhankelijk gemaximeerde eigen bijdrage vast. Daarbij past het CAK anticumulatie toe indien binnen het huishouden ook sprake is van een eigen bijdrage in het kader van de Wet langdurige zorg (Wlz). Bij algemene voorzieningen ligt dit anders. Het maximum dat een gemeente voor een algemene voorziening mag vragen is de kostprijs van een algemene voorziening. Zonder actief beleid van de gemeente cumuleert deze eigen bijdrage met eventuele eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen, eigen bijdragen voor andere algemene voorzieningen en eigen bijdragen voor de Wlz (binnen één huishouden). Gemeenten hebben er echter belang bij om algemene voorzieningen ook financieel laagdrempelig te houden. Hierdoor wordt de druk op de vaak duurdere maatwerkvoorzieningen beperkt. In de praktijk is echter ook zichtbaar dat steeds meer voorzieningen als algemene voorziening worden aangeboden. Hierdoor kan zich in grotere mate cumulatie van eigen bijdragen voordoen.

In het afgelopen voorjaar heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin de Tweede Kamer de regering vraagt om onderzoek te doen naar de mate waarin gemeenten eigen bijdragen heffen voor algemene voorzieningen (Motie lid Keijzer, vergaderjaar 2014–2015, 34 104, nr. 49). De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft in de voortgangsrapportage HLZ, 2e kwartaal 2015 van 25 juni 2015 het volgende over het onderzoek opgenomen:

“Door middel van een steekproef onder een aantal gemeenten wil ik niet alleen kwalitatief in beeld brengen hoe gemeenten invulling geven aan de eigen bijdragen bij algemene voorzieningen, maar vooral ook hoe ze invulling geven aan de verantwoordelijkheid om conform artikel 2.3.2. van de Wmo 2015 rekening te houden met de persoonlijke omstandigheden van de cliënt, waaronder de financiële situatie. Ik zal een dergelijk onderzoek voorsnog bij maximaal 10 gemeenten laten uitvoeren.”

Het ministerie van VWS heeft ZorgmarktAdvies gevraagd het genoemde onderzoek naar het beleid van gemeenten met betrekking tot de eigen bijdragen voor algemene voorzieningen uit te voeren. Voorliggende rapportage bevat de onderzoeksresultaten.

Onderzoeksaanpak

2.1 Onderzoeksvragen

Het onderzoek is een kwalitatief onderzoek naar het beleid van gemeenten met betrekking tot de eigen bijdragen voor algemene voorzieningen. In het onderzoek worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. In hoeverre geven gemeenten hun voorzieningenaanbod vorm met algemene voorzieningen en welke recente ontwikkelingen zijn daarin waarneembaar?

2. Welk beleid hanteren gemeenten ten aanzien van eigen bijdragen voor algemene voorzieningen?

3. Hoe borgen gemeenten de toegankelijkheid van algemene voorzieningen?

2.2 Dataverzameling

Conform de toezegging aan de Tweede Kamer heeft ZorgmarktAdvies bij tien gemeenten het gevoerde beleid met betrekking tot het vragen van eigen bijdragen voor algemene voorzieningen onderzocht. Bij het in kaart brengen van het door de tien gemeenten gevoerde beleid met betrekking tot eigen bijdragen voor algemene voorzieningen heeft ZorgmarktAdvies gebruik gemaakt van de volgende informatiebronnen:

1. Literatuur

ZorgmarktAdvies heeft allereerst een beroep gedaan op beschikbare literatuur, zoals beleidsdocumenten van gemeenten en gemeentelijke websites.

2. Interviewgesprekken

Naast literatuurstudie heeft ZorgmarktAdvies bij elke gemeente een interviewgesprek gevoerd met een beleidsmedewerker die verantwoordelijk is voor het beleid met betrekking tot eigen bijdragen en algemene voorzieningen. Bijlage 1 geeft een overzicht van de geïnterviewde personen. Alle interviews zijn afgenomen op basis van dezelfde vragenlijst. De vragenlijst (inclusief toelichting) is opgenomen in bijlage 2. Bij sommige gemeenten heeft de betreffende beleidsmedewerker voor of na het interviewgesprek een collega geconsulteerd voor het beantwoorden van specifieke vragen over de aanwezigheid van vormen van specifieke compensatie en categoriaal beleid ten aanzien van eigen bijdragen. Bij elk interviewgesprek zijn twee senior onderzoekers van ZorgmarktAdvies aanwezig geweest. Voor een adequate verwerking van de resultaten van het gesprek zijn de interviewgesprekken opgenomen.

De voor de tien geselecteerde gemeenten verzamelde informatie is door ZorgmarktAdvies geanalyseerd en geïnterpreteerd. Vervolgens heeft ZorgmarktAdvies conclusies getrokken en de onderzoeksvragen beantwoord in deze rapportage.

2.3 Selectie tien gemeenten

Tabel 2.1 geeft een overzicht van de tien gemeenten die zijn geselecteerd in het onderzoek. De tien gemeenten zijn zodanig gekozen dat de selectie van gemeenten een spreiding vertoont op:

- Omvang (aantal inwoners)
- Politieke kleur wethouder welzijn
- Geografische ligging
- Gemiddeld inkomen inwoners

Bijlage 3 maakt inzichtelijk hoe de tien gemeenten 'scoren' op de vier spreidingscriteria.

Binnen bovenstaande spreidingscriteria zijn de gemeenten willekeurig gekozen. De gemeente Tilburg vormt hierop een uitzondering. Deze gemeente is met opzet toegevoegd omdat zij bekend staat als een gemeente die hulp bij het huishouden al enkele jaren organiseert als algemene voorziening.

Tabel 2.1 – Geselecteerde gemeenten

1	Amsterdam
2	Den Haag
3	Nijmegen
4	Tilburg
5	Zeist
6	Nieuwegein
7	Zoetermeer
8	Tholen
9	Bloemendaal
10	Dantumadiel

Juridisch kader algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen

3.1 Definities algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen

Definitie algemene voorzieningen

In de Wmo 2015 luidt de definitie van een algemene voorziening:

'Aanbod van diensten of activiteiten dat, zonder voorafgaand onderzoek naar de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van de gebruikers, toegankelijk is en dat is gericht op maatschappelijke ondersteuning'

In de praktijk wordt hieronder vaak begrepen:

- dat het aanbod vrij toegankelijk is zonder formele toetsing als een indicatiestelling (keukentafelgesprek) en
- dat er geen formeel besluit (individuele beschikking) wordt opgesteld om toegang te krijgen tot het aanbod.

Wel is het mogelijk dat het aanbod zich richt op een specifieke doelgroep. Denk bijvoorbeeld aan zwemmen voor senioren.

Definitie maatwerkvoorzieningen

De definitie van een maatwerkvoorziening in de Wmo 2015 is:

'Op de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen:

- 1. ten behoeve van zelfredzaamheid, daaronder begrepen kortdurend verblijf in een instelling ter ontlasting van de mantelzorger, het daarvoor noodzakelijke vervoer, alsmede hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen,*
- 2. ten behoeve van participatie, daaronder begrepen het daarvoor noodzakelijke vervoer, alsmede hulpmiddelen en andere maatregelen,*
- 3. ten behoeve van beschermd wonen en opvang'*

Zodra er sprake is van een formele toetsing om in aanmerking te komen voor een aanbod waarbij rekening wordt gehouden met kenmerken, behoeften en mogelijkheden van een persoon is er sprake van een maatwerkvoorziening.

3.2 Juridisch kader eigen bijdragen

Juridisch kader eigen bijdragen bij algemene voorzieningen

De Wmo 2015 stelt als eis aan eigen bijdragen voor algemene voorzieningen dat deze niet meer mogen bedragen dan de kostprijs van de voorziening. Veel algemene voorzieningen als buurthuizen, algemeen maatschappelijk werk en ouderenwerk zijn kosteloos toegankelijk. Indien eigen bijdragen worden geheven worden deze in de regel geïnd door de welzijnsorganisatie. Indien een gemeente dit wenst, kan de gemeente een korting geven op deze eigen bijdrage, bijvoorbeeld aan de bezitters van een 'minimapas'.

Juridisch kader eigen bijdragen bij maatwerkvoorzieningen

Ook voor eigen bijdragen bij maatwerkvoorzieningen stelt de Wmo 2015 als eis dat de eigen bijdrage niet meer mag bedragen dan de kostprijs van de voorziening. Indien de gemeente een inkomensafhankelijke bijdrage wil heffen voor maatwerkvoorzieningen dan geldt hiervoor een uniforme systematiek. Binnen deze uniforme systematiek kunnen gemeenten zelf enkele parameters kiezen. Deze systematiek bepaalt wat de cliënt gezien de persoonlijke situatie maximaal aan eigen bijdrage betaalt. Box 3.1 bevat een nadere uitleg van de eigen bijdrage systematiek voor maatwerkvoorzieningen.

In veel gevallen is de inkomensafhankelijke maximum eigen bijdrage het bedrag dat de cliënt daadwerkelijk moet betalen. De cliënt betaalt alleen minder dan de maximum eigen bijdrage indien de werkelijke kosten van het gebruik van de voorziening lager zijn dan de maximum eigen bijdrage. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval indien de cliënt heel beperkt ondersteuning ontvangt en/of een relatief hoog inkomen heeft.

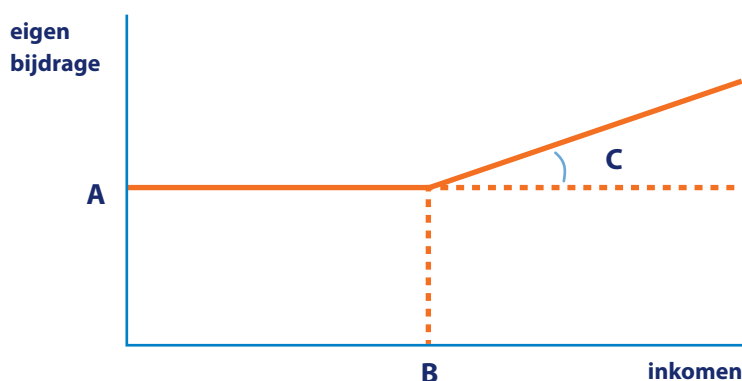
De gemeente moet het CAK per cliënt informeren over het gebruik van de ondersteuning en de relevante tarieven. Vaak loopt de informatie over de geleverde ondersteuning in de praktijk via de aanbieder van de cliënt. Op basis van de aangeleverde informatie berekent het CAK de eigen bijdrage per cliënt. Het CAK int de eigen bijdrage bij de cliënt en zorgt ervoor dat de gemeente de eigen bijdrage ontvangt.

Anticumulatiebepalingen

Het CAK voorkomt dat een samenloop van het gebruik van maatwerkvoorzieningen leidt tot cumulatie. Ook als de cliënt meerdere maatwerkvoorzieningen gebruikt, betaalt de cliënt dus nooit meer dan de maximale eigen bijdrage. Dit geldt eventueel ook voor een samenloop tussen maatwerkvoorzieningen vanuit de Wmo en zorg uit de Wlz. Met de introductie van de Wmo 2015 en de Wlz komt samenloop in de praktijk echter wel veel minder voor dan voorheen onder de Wmo en de AWBZ.

Het CAK heeft geen zicht op het gebruik van algemene voorzieningen. Als cliënten een eigen bijdrage betalen voor algemene voorzieningen kan er wel cumulatie optreden met de eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen en/of Wlz-zorg.

Figuur 3.1 – Nadere uitleg eigen bijdrage systematiek voor maatwerkvoorzieningen

In de figuur wordt schematisch voor elk inkomen de maximale eigen bijdrage getoond. Tot en met het inkomen B is er sprake van een maximale eigen bijdrage ter hoogte van A. Vanaf het inkomen B neemt de eigen bijdrage toe met het inkomen. Binnen de uniforme systematiek is landelijk bepaald dat voor inkomens tot en met B de maximale periodebijdrage € 19,40 per vier weken bedraagt voor alleenstaanden en € 27,60 voor gehuwden (parameter A). Een gemeente mag wel (uniform) een lagere maximale periodebijdrage vaststellen. Ook is landelijk bepaald dat de eigen bijdrage toeneemt met het inkomen vanaf 120% van het relevante sociaal minimum (parameter B). Gemeenten mogen wel een hoger inkomen kiezen van waar af de eigen bijdrage gaat toenemen met het inkomen (dit leidt tot lagere eigen bijdragen). Vervolgens kan de gemeente vanaf punt B een uniform percentage kiezen waarmee eigen bijdrage toeneemt met het inkomen (parameter C). Dit percentage mag niet hoger zijn dan een door het ministerie van VWS bepaald percentage. Het maximumpercentage bedraagt 15% in 2015. Gemeenten geven de door hen gekozen waarden van de parameters jaarlijks door aan het CAK.

Algemene voorzieningen en eigen bijdragen in de praktijk

4.1 Klassieke algemene voorzieningen en eigen bijdragen

Klassieke algemene voorzieningen

Klassieke algemene voorzieningen definiëren we als voorzieningen die al sinds jaar en dag door verschillende gemeenten als algemene voorziening worden aangeboden. Box 4.1 bevat ter illustratie verschillende voorbeelden van klassieke algemene voorzieningen. De gemeenten die ZorgmarktAdvies heeft onderzocht, kennen allemaal een breed aanbod aan klassieke algemene voorzieningen. Naast deze klassieke algemene voorzieningen zien we echter ook enkele nieuwe ontwikkelingen. Een deel van de geïnterviewde gemeenten heeft, rekening houdend met overgangsrecht, hulp bij het huishouden of begeleidingsvormen uit de AWBZ voor de bestaande en nieuwe cliënten omgezet in een algemene voorziening⁶. Hier gaan we in paragraaf 4.2 nader op in.

Box 4.1 – Voorbeelden klassieke algemene voorzieningen

- Activiteiten in buurthuizen
- Algemeen maatschappelijk werk
- Ouderenwerk
- Cursussen
- Maaltijdvoorziening ('Tafeltje Dekje')
- Wijkactiviteiten
- Valpreventie
- Klussendiensten
- Formulierenhulp
- Boodschappenservice
- Ondersteuning vrijwilligers
- Ondersteuning mantelzorgers
- Etc.

Bevindingen ten aanzien van eigen bijdragen en klassieke algemene voorzieningen

Ten aanzien van de klassieke algemene voorzieningen en het vragen van eigen bijdragen komt het volgende beeld naar voren op basis van de tien onderzochte gemeenten:

- Alle onderzochte gemeenten vinden het van belang dat er een laagdrempelig aanbod van goede algemene voorzieningen aanwezig is.
- Bij de klassieke algemene voorzieningen is er de laatste jaren niet zoveel veranderd voor wat betreft het beleid van de gemeenten met betrekking tot het vragen van eigen bijdragen. Hetzelfde geldt voor de in de praktijk in rekening gebrachte eigen bijdragen.
- Voor de klassieke algemene voorzieningen is het niet gebruikelijk dat er substantiële eigen bijdragen worden gevraagd.
- In meerdere gemeenten vragen aanbieders van klassieke algemene voorzieningen wel een bijdrage voor koffie, thee, andere dranken en eventuele lunches. Bijvoorbeeld € 0,50 voor een kopje koffie. Het betreft hierbij kosten die mensen thuis ook zouden maken. Overigens zijn mensen vaak niet verplicht om koffie of thee van de welzijnsorganisatie te betrekken. Zij kunnen bijvoorbeeld ook zelf koffie of een lunch meebrengen.

⁶ In het kader van de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT-toelage) hebben alle geïnterviewde gemeenten naast de maatwerkvoorziening Hulp bij het Huishouden, ook hulp bij het huishouden georganiseerd als algemene voorziening. In de meeste gemeenten is deze algemene voorziening echter gericht op een nieuwe bredere doelgroep en betreft het een tijdelijke regeling. In deze gemeenten blijven (bestaande) cliënten recht houden op de maatwerkvoorziening Hulp bij het Huishouden. De gemeenten Tilburg en Dantumadiel vormen een uitzondering.

- Onder de klassieke algemene voorzieningen vallen ook allerhande cursussen. Denk bijvoorbeeld aan cursussen tekenen, yoga, computervaardigheden, naailessen, etc.. Naast een groot aanbod aan gratis cursussen geldt voor een deel van het cursusaanbod wel een eigen bijdrage. Denk daarbij aan bedragen van circa € 1 tot € 4 per bijeenkomst.
- Het vragen van een eigen bijdrage voor het volgen van een cursus heeft niet altijd primair een financiële achtergrond. Eén van de gemeenten gaf de volgende redenen voor het vragen van een eigen bijdrage bij cursussen:
  - Een deel van de burgers verwacht dat de kwaliteit niet goed is als de cursus gratis wordt aangeboden.
  - Een gratis cursusaanbod leidt tot een te grote vrijblijvendheid. Deelnemers hebben bij een gratis cursus sneller de neiging om weg te blijven.
- In het geval er eigen bijdragen worden gevraagd bij deelname aan een klassieke algemene voorziening, dan worden deze bijdragen geïnd door de aanbieder van de betreffende voorziening.
- Al de onderzochte gemeenten vertrouwen erop dat, in het geval een aanbieder de eigen bijdragen substantieel zou verhogen, de gemeente snel signalen zal ontvangen van de Wmo-raad, cliëntenorganisaties, etc.. Enkele gemeenten hebben aangegeven dat de hoogte van de eigen bijdragen bij klassieke algemene voorzieningen ook onderwerp van gesprek is of kan zijn in het kader van de subsidieverlening.
- Doordat bij veel klassieke algemene voorzieningen een zeer lage eigen bijdrage of helemaal geen eigen bijdrage wordt gevraagd, is het eventuele cumulatief-effect met eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen Wmo 2015 en/of Wlz-zorg zeer gering.
- Indien er voor een cursus of een andere activiteit eigen bijdragen worden gevraagd gelden vaak weer kortingen op vertoon van stadspassen. Zie voor informatie over stadspassen en andere maatregelen om voorzieningen toegankelijk te houden hoofdstuk 5.

Conclusie

Voor de klassieke algemene voorzieningen is het niet gebruikelijk dat er substantiële eigen bijdragen worden gevraagd. Als gevolg hiervan is ook het eventuele cumulatief-effect met eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen Wmo 2015 en/of Wlz-zorg zeer gering.

4.2 Nieuwe algemene voorzieningen en eigen bijdragen

Nieuwe algemene voorzieningen

Een deel van de geïnterviewde gemeenten biedt voorzieningen als algemene voorziening aan die vroeger in de Wmo of in de AWBZ alleen na een indicatiestelling toegankelijk waren. Tabel 4.2 maakt inzichtelijk in hoeverre de onderzochte gemeenten hulp bij het huishouden en dagbesteding / begeleiding (deels) als een algemene voorziening hebben georganiseerd.

Naast het omzetten van huishoudelijke hulp en dagbesteding / begeleiding naar een algemene voorziening zijn er bij de onderzochte gemeenten ook andere initiatieven waarneembaar. Zo vindt er binnen de gemeente Tholen momenteel een pilot plaats waarbij het gebruik van scootmobielen als een algemene voorziening is georganiseerd. In de kern Sint Annaland kunnen inwoners lid worden van de zorgcoöperatie Sint Annaland. Het lidmaatschap van de coöperatie bedraagt € 30 per jaar. Leden van de coöperatie kunnen gratis gebruik maken van een scootmobiel uit de scootmobielpool.

Tabel 4.2 – **Overzicht hulp bij het huishouden en dagbesteding / begeleiding (deels) als algemene voorziening**

	Maatwerkvoorziening Huishoudelijke hulp voor bestaande cliënten omgezet in algemene voorziening? ⁷	Dagbesteding / begeleiding (deels) als algemene voorziening georganiseerd?
Amsterdam	Nee	Ja
Den Haag	Nee	Nee
Tilburg	Ja	Nee
Nijmegen	Nee	Ja
Zoetermeer	Nee	Ja
Zeist	Nee	Nee
Nieuwegein	Nee	Nee
Tholen	Nee	Nee
Bloemendaal	Nee	Nee
Dantumadiel	Ja	Nee

Bij tabel 4.2 moeten de volgende opmerkingen worden gemaakt:

1. De gemeente Zoetermeer heeft recreatieve dagbesteding omgezet van een maatwerkvoorziening in een vrij inzetbare voorziening. Een vrij inzetbare voorziening heeft veel overeenkomsten met een algemene voorziening. Er geldt echter wel een toets of een klant tot de doelgroep behoort en een Wmo-gerelateerde beperking heeft. De toetsing vindt echter plaats door de aanbieder. Vanwege de grote overeenkomsten tussen een vrij inzetbare voorziening en algemene voorzieningen is in bovenstaande tabel aangegeven dat de gemeente Zoetermeer de dagbesteding / begeleiding deels heeft omgezet in een algemene voorziening.
2. Bij de gemeente Den Haag is dagbesteding / begeleiding onderdeel van een maatwerkarrangement ondersteuning. In Den Haag krijgen aanbieders van de maatwerkarrangementen 'ondersteuning chronisch' of 'ondersteuning herstel' (bij een korte ondersteuningsvraag) wel de mogelijkheid (en een financiële prikkel) om binnen de maatwerkarrangementen het bestaande aanbod van algemene voorzieningen zo goed mogelijk in te zetten. Aanbieders van deze maatwerkarrangementen kunnen in overleg met de welzijnsorganisaties bijvoorbeeld dagbesteding elders aanbieden in plaats van in een eigen locatie.

Overwegingen van gemeenten om maatwerkvoorzieningen om te zetten in algemene voorzieningen

Gemeenten noemen verschillende motieven voor het omzetten van maatwerkvoorzieningen in algemene voorzieningen:

1. Betere integratie van de betreffende voorziening in het bestaande welzijnsaanbod

De gemeente Nijmegen heeft bijvoorbeeld de reguliere dagbesteding voor ouderen georganiseerd als algemene voorziening. Dit maakt het beter mogelijk dagbesteding voor ouderen te combineren met lokale welzijnsvoorzieningen⁸.

⁷ In het kader van de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT-toelage) hebben alle geïnterviewde gemeenten naast de maatwerkvoorziening Hulp bij het Huishouden, ook hulp bij het huishouden georganiseerd als algemene voorziening. In de meeste gemeenten is deze algemene voorziening echter gericht op een nieuwe bredere doelgroep en betreft het een tijdelijke regeling. In deze gemeenten blijven (bestaande) cliënten recht houden op de maatwerkvoorziening Hulp bij het Huishouden. De gemeenten Tilburg en Dantumadiel vormen een uitzondering.

⁸ Gemeente Nijmegen, *Veur Mekäör, zorg en welzijn dichtbij; Beleidskader Wmo & Jeugd 2015 – 2018, 2014*

2. Laagdrempelige toegang mogelijk maken

De Wmo Adviesraad van de gemeente Tilburg wijst bijvoorbeeld op het voordeel dat er voor het verkrijgen van huishoudelijke hulp in de gemeente Tilburg niet langer een tijdrovend en kostbaar indicatietraject nodig is⁹.

3. Besparen op (uitvoerings)kosten

De gemeente Tilburg geeft aan dat het omzetten van een maatwerkvoorziening in een algemene voorziening uitvoeringskosten bespaart. Er is geen uitgebreide indicatiestelling ('keukentafelgesprek') noodzakelijk en ook hoeft er geen individuele beschikking te worden opgesteld. Ook wijst de gemeente Tilburg er op dat burgers meer aan de kosten van de voorziening gaan bijdragen¹⁰.

Mogelijke nadelen en risico's van het omzetten van maatwerkvoorzieningen in algemene voorzieningen

Er zijn ook nadelen en risico's verbonden aan het omzetten van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen:

1. Minder regie voor cliënten

Burgers kunnen voor een algemene voorziening geen pgb aanvragen.

2. Minder signaleringsmogelijkheden

Een keukentafelgesprek heeft een signalerende functie. Als een maatwerkvoorziening is omgezet in een algemene voorziening is er vaak geen sprake van een keukentafelgesprek en wordt deze signalerende functie mogelijk gemist. De gemeente Tilburg voert mede daarom wel een kort gesprek met de klant. Het betreft een lichte toets of de cliënt tot de doelgroep behoort. Het gesprek is daarnaast bedoeld om te signaleren of er ook complexe problemen spelen en om de cliënt te informeren over de praktische aspecten van de dienstverlening. In de gemeente Amsterdam voert de hulpverlener bij de algemene voorziening ambulante ondersteuning en dagbesteding altijd een uitgebreid gesprek met de cliënt waarin breed wordt uitgevraagd. Indien nodig wordt een ondersteuningsplan opgesteld.

3. Cumulatie van eigen bijdragen

Maatwerkvoorzieningen vallen automatisch onder de maximering van de eigen bijdrage die beschreven is in paragraaf 3.2. Voor algemene voorzieningen geldt geen anticumulatieregeling. Het risico bestaat dat mensen meer eigen bijdragen gaan betalen en dat minder goed rekening wordt gehouden met de financiële draagkracht van de klant. In hoofdstuk 5 wordt uitgebreid ingegaan op de wijze waarop gemeenten dit proberen te voorkomen.

Bevindingen ten aanzien van eigen bijdragen en nieuwe algemene voorzieningen

In tabel 4.2 is aangegeven welke gemeenten huishoudelijke hulp of dagbesteding / begeleiding als een algemene voorziening hebben vormgegeven. In tabel 4.3 is voor die gemeenten uitgewerkt hoe deze nieuwe algemene voorziening is vormgegeven en in hoeverre er eigen bijdragen worden gevraagd. Uit de interviewgesprekken komt naar voren dat gemeenten bij de omzetting van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen zorgvuldig te werk gaan. Gemeenten nemen maatregelen om de nieuwe algemene voorzieningen (financieel) toegankelijk te houden.

⁹ Wmo-Adviesraad, Advies betreffende het beleidsvoornemen tot hervorming van de voorziening Hulp bij het Huishouden: nota 'Thuis in Tilburg, Persoonlijke Dienstverlening aan Huis'.

¹⁰ Gemeente Tilburg, Thuis in Tilburg: Persoonlijke dienstverlening aan Huis vanaf 1 januari 2013, 2011

Tabel 4.3 – Eigen bijdragen bij nieuwe algemene voorzieningen

Gemeente	Vormgeving van nieuwe algemene voorziening en bijbehorende beleid eigen bijdragen
<p>Amsterdam</p>	<p>Een groot deel van de ambulante begeleiding en dagbesteding is een algemene voorziening. Voor een veel kleinere groep mensen die een beroep moet doen op een specifieke vorm van ambulante begeleiding en/of dagbesteding worden ambulante begeleiding en dagbesteding als een maatwerkvoorziening aangeboden. De gemeente Amsterdam hanteert als doelstelling dat de meerderheid van de ambulante begeleiding en dagbesteding als een algemene voorziening wordt georganiseerd.</p> <p>Bij de ambulante begeleiding en dagbesteding als algemene voorziening wordt niet een maximaal aantal uren gehanteerd. Ook gelden er geen eigen bijdragen. De gemeente Amsterdam heeft de volgende redenen om geen eigen bijdragen in rekening te brengen bij de ambulante begeleiding en dagbesteding als algemene voorziening:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Veel mensen die ambulante begeleiding en/of dagbesteding als algemene voorziening ontvangen, hebben ook een maatwerkvoorziening als huishoudelijke hulp of een woonvoorziening. De gemeente wil cumulatie met de eigen bijdragen van de maatwerkvoorzieningen voorkomen en wil niet compenseren via het armoedebeleid. 2. De gemeente Amsterdam vindt het van belang dat er een positieve prikkel is voor het gebruik van algemene voorzieningen in plaats van maatwerkvoorzieningen. 3. De inning van eigen bijdragen bij algemene voorzieningen zou ingewikkeld zijn.
<p>Tilburg</p>	<p>Hulp bij het huishouden en andere persoonlijke dienstverlening aan huis zijn deels als een algemene voorziening georganiseerd. De algemene voorziening gaat standaard uit van drie uur hulp aan huis, maar klanten hebben de mogelijkheid om minder uren af te nemen. Klanten betalen de algemene voorziening met cheques. De korting op de prijs van de cheques is afhankelijk van vier aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inkomen - Gezinsamenstelling, - Leeftijd - Het wel/niet betalen van een eigen bijdrage voor een Wmo maatwerkvoorziening en/of voor Wlz-ondersteuning. <p>Er worden vier inkomenscategorieën gehanteerd. Voor mensen in de laagste inkomenscategorie bedragen de kosten van een dienstencheque € 2,- (€ 1,- bij keuze voor een alfa-cheque). De kosten van de cheques voor de algemene voorziening hulp aan huis zijn in Tilburg gedekt door de collectieve zorgverzekering minima (bij keuze voor het uitgebreide pakket). Ook kan er bijzondere bijstand worden aangevraagd. Deze mogelijkheden worden actief gecommuniceerd aan de burger. Zie ook hoofdstuk 5 voor een uitgebreide toelichting.</p> <p>Indien klanten door een specifieke ondersteuningsvraag meer uren hulp bij het huishouden nodig hebben, is het mogelijk om bovenop de algemene voorziening een maatwerkvoorziening aan te vragen. Voor deze maatwerkvoorziening geldt in Tilburg geen eigen bijdrage. De groep mensen die huishoudelijke hulp als een maatwerkvoorziening ontvangt, doet namelijk vaak ook een beroep op andere maatwerkvoorzieningen (bv. begeleiding), waarvoor zij al een eigen bijdrage verschuldigd zijn.</p>

<p>Nijmegen</p>	<p>De gemeente Nijmegen heeft de reguliere dagbesteding voor ouderen vormgegeven als een algemene voorziening. Voor deze vorm van dagbesteding wordt er dus geen indicatiestelling gehanteerd. De specialistische dagbesteding voor ouderen en de arbeidsmatige dagbesteding is in Nijmegen als een maatwerkvoorziening vormgegeven.</p> <p>Voor de algemene voorziening 'reguliere dagbesteding voor ouderen' zijn de deelnemersbijdragen nog niet definitief vastgesteld. De meeste dagbestedingsorganisaties in Nijmegen vragen op dit moment geen eigen bijdrage voor ouderen als algemene voorziening. Swon hanteert echter de volgende deelnemersbijdragen: € 2,50 per dag zonder vervoer (met een maximum van € 25 per maand) en € 5 per dag met vervoer (met een maximum van € 50 per maand)¹¹. Ouderen met een laag inkomen kunnen de deelnemersbijdrage gecompenseerd krijgen via de bijzondere bijstand. Swon wijst cliënten bij de aanvraag van reguliere dagbesteding standaard op de mogelijkheid om bijzondere bijstand aan te vragen. Zie ook hoofdstuk 5.</p>
<p>Zoetermeer</p>	<p>De gemeente Zoetermeer kent naast maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen ook zogenaamde vrij inzetbare voorzieningen. De vrij inzetbare voorzieningen vormen een experiment. Een vrij inzetbare voorziening heeft veel overeenkomsten met een algemene voorziening. Er geldt echter wel een toets of een klant tot de doelgroep behoort en een Wmo-gerelateerde beperking heeft. De toetsing vindt echter plaats door de aanbieder.</p> <p>De gemeente Zoetermeer kent arbeidsmatige dagbesteding en recreatieve dagbesteding. De arbeidsmatige dagbesteding is een maatwerkvoorziening. De gemeente Zoetermeer heeft recreatieve dagbesteding omgezet van een maatwerkvoorziening in een vrij inzetbare voorziening. Naast de recreatieve dagbesteding heeft de gemeente Zoetermeer nog drie vrij inzetbare voorzieningen gedefinieerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 50 uur vrij inzetbare individuele begeleiding op jaarbasis - Zorgcoördinatie (gekoppeld aan indicatie individuele begeleiding) - Nazorg: waakvlamcontact om iemand een tijdje (6 maanden met mogelijkheid van 1x verlenging) in de gaten te kunnen houden nadat een begeleidingstraject is afgerond (gekoppeld aan indicatie individuele begeleiding) <p>Voor de maatwerkvoorziening 'arbeidsmatige dagbesteding' geldt geen eigen bijdrage. Ook voor de vrij inzetbare voorzieningen geldt geen eigen bijdrage. De recreatieve dagbesteding vormt hierop een uitzondering. Voor recreatieve dagbesteding geldt een eigen bijdrage van € 2,50 per dagdeel zonder een maximum. Mensen met een inkomen lager dan 120% van het wettelijk sociaal minimum zijn vrijgesteld van het betalen van de eigen bijdrage voor recreatieve dagbesteding (via stadspas). Daarnaast is het mogelijk om, indien dat echt noodzakelijk is, tijdelijk vrijstelling te verlenen voor het betalen van de eigen bijdrage (zowel bij recreatieve dagbesteding als bij maatwerkvoorzieningen). De eigen bijdrage wordt door de aanbieders van recreatieve dagbesteding geïnd en afgedragen aan de gemeente.</p>
<p>Dantumadiel</p>	<p>De gemeente Dantumadiel heeft de huishoudelijke hulp deels als een algemene voorziening en deels als een maatwerkvoorziening vormgegeven. Als een burger behoefte heeft aan huishoudelijke hulp dan vindt er een onderzoek plaats. Uit het onderzoek blijkt of huishoudelijke hulp als algemene voorziening of als maatwerkvoorziening aan de orde is. In de praktijk geldt dat als er behoefte is aan meer dan 3 uur huishoudelijke hulp per week dat er dan geen sprake meer is van een algemene voorziening, maar van een maatwerkvoorziening.</p> <p>Voor huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening geldt een eigen bijdrage. Bij huishoudelijke hulp als algemene voorziening betalen gebruikers € 5 per uur aan de aanbieder van huishoudelijke hulp. De rest van de kosten wordt door de gemeente Dantumadiel in 2015 en 2016 betaald uit de middelen voor de Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT). De gemeente wijst er actief op dat mensen met een minimuminkomen mogelijk in aanmerking kunnen komen voor bijzondere bijstand.</p>

Conclusie

Bij vijf van de tien geïnterviewde gemeenten zijn de huishoudelijke hulp, de dagbesteding en de individuele begeleiding maatwerkvoorzieningen. De vijf andere gemeenten hebben delen van de huishoudelijke hulp, de dagbesteding en/of de individuele begeleiding omgezet in een algemene voorziening.

De gemeenten Tilburg en Dantumadiel hebben de huishoudelijke hulp deels georganiseerd als algemene voorziening. De gemeente Amsterdam biedt dagbesteding en individuele begeleiding deels aan als algemene voorziening. De gemeente Nijmegen doet dit voor een deel van de dagbesteding. De gemeente Zoetermeer heeft de dagbesteding en individuele begeleiding deels als een zogenaamde vrij inzetbare voorziening georganiseerd.

De gemeente Amsterdam vraagt geen eigen bijdrage voor het gebruik van de algemene voorzieningen 'dagbesteding' en 'ambulante begeleiding'. De gemeenten Tilburg, Zoetermeer en Dantumadiel vragen bij (een deel van) de nieuwe algemene voorzieningen wel een eigen bijdrage¹². Alleen gemeente Tilburg int de eigen bijdrage voor de algemene voorziening hulp aan huis zelf. In de andere twee gemeenten wordt de eigen bijdrage voor de algemene voorzieningen door de aanbieder geïnd. Elk van deze drie gemeenten heeft compenserende maatregelen genomen, zodat ook lage inkomens een beroep kunnen blijven doen op deze algemene voorzieningen.

4.3 Informatie en registratie bij eigen bijdragen algemene voorzieningen

Alle geïnterviewden geven aan dat de gemeente in het keukentafelgesprek standaard de financiële situatie van de hulpvrager ter sprake brengt. Eén van de gemeenten beperkt dit tot het waarschuwen voor de financiële consequenties. De meeste gemeenten gaan verder en gebruiken het keukentafelgesprek om ook te verkennen of er voor de hulpvrager financiële belemmeringen zijn om gebruik te maken van een voorziening. Algemene voorzieningen zijn echter vrijwel altijd toegankelijk zonder dat een keukentafelgesprek aan de orde is. De uitzonderingen hierop zijn gemeente Tilburg en Amsterdam die ook voor deze nieuwe algemene voorzieningen een gesprek voeren met de cliënt.

Voor klassieke algemene voorzieningen zijn eigen bijdragen minder gebruikelijk. Wel vragen welzijnsaanbieders vaak een bijdrage in de kosten van koffie, thee, lunch etc. Daarnaast vragen welzijnsaanbieders wel substantiëlere bijdragen voor de kosten van cursussen. De inning van de eigen bijdragen verloopt in dit geval via de aanbieder. Mede gezien de geringe hoogte van de eigen bijdragen vindt er over het algemeen geen afstemming plaats tussen de verschillende aanbieders van voorzieningen met betrekking tot het vragen van de eigen bijdragen. Vrijwel alle welzijnsaanbieders publiceren bij hun activiteiten ook de kosten van deelname aan de activiteit. Indien gemeenten een minimapas hebben dan geeft deze pas vaak kortingen op deelname aan dergelijke activiteiten. Gemeenten hebben bij deze klassieke algemene voorzieningen normaal gesproken geen informatie op persoonsniveau over het gebruik van de voorziening of de financiële effecten. Dit komt ook voort uit het karakter van de algemene voorziening.

Bij nieuwe algemene voorzieningen zoals begeleiding of hulp bij het huishouden is er wel vaak sprake van substantiëlere eigen bijdragen. De gemeente Tilburg heeft als één van de weinige gemeenten een heel precies inzicht in het gebruik van de algemene voorziening hulp aan huis. De klant krijgt zijn cheques (op naam) toegestuurd door de gemeente. Pas na gebruik van de cheque worden de kosten in rekening gebracht. Hiervoor is een digitaal systeem ingericht bij zowel gemeente als aanbieder. Door het gebruik van de cheque weet de gemeente in welke mate klanten gebruik maken van de algemene voorziening en welke kosten de klant daarvoor gemaakt heeft. Door het gebruikte systeem met cheques is de omvang van de eigen bijdragen voor de algemene voorziening dus op persoonsniveau bekend.

¹² De gemeente Nijmegen heeft voor de algemene voorziening 'reguliere dagbesteding voor ouderen' de deelnemersbijdragen nog niet definitief vastgesteld.

Met uitzondering van de gemeente Tilburg hebben gemeenten op persoonsniveau veelal geen beeld van de totale omvang van de betaalde eigen bijdragen voor een algemene voorziening. Gemeenten zijn ook niet op persoonsniveau op de hoogte van de eigen bijdragen voor de maatwerkvoorziening omdat deze via het CAK worden vastgesteld en geïnd. Indien de samenloop van eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen een financiële belemmering vormt voor burgers, dan zal deze belemmering in de praktijk wel in het keukentafelgesprek aan de orde komen.

Conclusie

Alle geïnterviewden geven aan dat de gemeente in het keukentafelgesprek standaard de financiële situatie van de hulpvrager ter sprake brengt. De meeste gemeenten gebruiken het keukentafelgesprek ook om te verkennen of er voor de hulpvrager financiële belemmeringen zijn om gebruik te maken van een voorziening. Algemene voorzieningen zijn echter vrijwel altijd toegankelijk zonder dat een keukentafelgesprek voor de algemene voorzieningen aan de orde is. De uitzonderingen hierop zijn de gemeenten Tilburg en Amsterdam die ook voor deze nieuwe algemene voorzieningen een gesprek voeren met de cliënt.

Met uitzondering van de gemeente Tilburg hebben gemeenten op persoonsniveau veelal geen beeld van de totale omvang van de betaalde eigen bijdragen voor een algemene voorziening.

Indien de samenloop van eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen een financiële belemmering vormt voor burgers, dan zal deze belemmering in de praktijk wel in het keukentafelgesprek aan de orde komen.

Toegankelijkheid algemene voorzieningen

Gemeenten hanteren verschillende instrumenten om algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen toegankelijk te houden. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de instrumenten die de onderzochte gemeenten hanteren.

5.1 Geen eigen bijdragen

Een eenvoudige methode om de toegankelijkheid van voorzieningen te waarborgen is door geen eigen bijdragen te vragen. Indien er geen eigen bijdrage wordt gevraagd, hoeven er ook geen aanvullende maatregelen worden getroffen om een voorziening financieel toegankelijk te houden. Het afzien van eigen bijdragen is echter wel kostbaar voor gemeenten.

Klassieke algemene voorzieningen

Gemeenten vragen bijvoorbeeld voor de klassieke algemene voorzieningen vaak geen eigen bijdragen¹³. Als aanbieders in bepaalde gevallen wel eigen bijdragen vragen voor klassieke algemene voorzieningen, bijvoorbeeld voor koffie en thee, dan is dit vaak al sinds jaar en dag het geval. Uit de interviews ontstaat het beeld dat er ten aanzien van de toegankelijkheid van klassieke algemene voorzieningen de laatste jaren weinig is veranderd in de onderzochte gemeenten.

Nieuwe algemene voorzieningen

Indien er sprake is van een nieuwe algemene voorziening die voorheen alleen als maatwerkvoorziening beschikbaar was, dan heffen gemeenten vaak wel eigen bijdragen. De gemeente Amsterdam is hierop een uitzondering. Ook voor de nieuwe algemene voorziening ambulante begeleiding en dagbesteding worden door de gemeente Amsterdam geen eigen bijdragen geheven. Daarnaast heft de gemeente Zoetermeer voor een deel van de vrij inzetbare voorzieningen geen eigen bijdrage.

Maatwerkvoorzieningen

Over het algemeen heffen gemeenten ook inkomensafhankelijke eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen. Ze volgen daarbij voor de groep tot 120% van het wettelijk sociaal minimum vrijwel allemaal de standaard maxima van € 19,40 voor eenpersoonshuishoudens en € 27,60 voor meerpersoonshuishoudens per 4 weken. Enkele gemeenten hebben echter het aanvullend budget dat zij hebben ontvangen vanwege het afschaffen van de Wtcg en de CER¹⁴ (hierna aangeduid als de Wtcg-gelden) aangewend om de eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen te verlagen.

---

¹³ De welzijnsaanbieders vragen overigens soms wel bescheiden bijdragen voor koffie, thee, lunch etc. Daarnaast worden voor cursussen geregeld bijdragen gevraagd. Zie paragraaf 4.1.

¹⁴ Gemeenten hebben samenhangend met het afschaffen van de Wtcg en de CER een aanvullend budget ontvangen van € 45 miljoen in 2014 oplopend tot structureel € 268 miljoen vanaf 2017.

De gemeente Amsterdam heeft de landelijke regeling die 33% korting gaf op de eigen bijdragen voortgezet als gemeentelijk beleid door de maximale periodebijdrage met 33% te verlagen¹⁵. Ook de gemeente Bloemendaal heeft (gezamenlijk met de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude en de gemeente Heemstede) de parameters voor de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen verlaagd met circa 30%. De gemeente Nijmegen heeft ook de Wtcg-gelden aangewend om de eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen te verlagen. Standaard is landelijk voor 2015 bepaald dat het inkomensafhankelijke percentage ingaat vanaf € 22.331 bruto per jaar voor een eenpersoonshuishouden (parameter b in figuur 3.1). In Nijmegen gaat het inkomensafhankelijke percentage pas tellen vanaf € 28.483 bruto per jaar.

In enkele specifieke situaties vragen gemeenten geen eigen bijdrage voor een maatwerkvoorziening. De gemeente Tilburg vraagt bijvoorbeeld geen eigen bijdrage voor de maatwerkvoorziening hulp aan huis. Dit komt omdat de maatwerkvoorziening aanvullend wordt geleverd op de algemene voorziening hulp aan huis. De betreffende burgers hebben al een eigen bijdrage betaald voor de algemene voorziening. Om cumulatie te voorkomen heft de gemeente Tilburg geen eigen bijdrage voor de maatwerkvoorziening. De gemeente Zoetermeer heft voor de maatwerkvoorziening 'arbeidsmatige dagbesteding' geen eigen bijdrage.

Conclusie

Een eenvoudige methode om de toegankelijkheid van voorzieningen te waarborgen is door geen eigen bijdragen te vragen. Indien er geen eigen bijdrage wordt gevraagd, hoeven er ook geen aanvullende maatregelen worden getroffen om een voorziening financieel toegankelijk te houden. Wat betreft het vragen van eigen bijdragen is het beeld op hoofdlijnen als volgt:

- Gemeenten vragen voor de klassieke algemene voorzieningen vaak geen eigen bijdragen¹⁶.
- Bij nieuwe algemene voorzieningen die voorheen alleen als maatwerkvoorziening beschikbaar waren, heffen gemeenten vaak wel eigen bijdragen.
- Over het algemeen heffen gemeenten ook inkomensafhankelijke eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen. Ze volgen daarbij voor de groep tot 120% van het wettelijk sociaal minimum vrijwel allemaal de landelijke standaard maxima van € 19,40 en € 27,60 per 4 weken. Enkele gemeenten hebben echter de Wtcg-gelden aangewend om de eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen te verlagen.

5.2 Compenserende maatregelen voor eigen bijdragen

Minimapassen

Met name enkele grote steden hebben minimapassen. De minimapassen geven over het algemeen korting op activiteiten als: sport, cursussen, bibliotheken, kunst en cultuur, theater en uitgaan, recreatie, activiteiten voor jongeren en activiteiten voor ouderen. Deze passen geven vaak ook korting op eventuele eigen bijdragen voor algemene voorzieningen. Daarnaast zijn bepaalde activiteiten gratis op vertoon van de pas. In de gemeente Nieuwegein krijgen pashouders naast kortingen ook een persoonlijk budget (bijvoorbeeld € 100,- per jaar voor een volwassene tot 65 jaar).

Het voordeel van een minimapas is dat veelal één keer per jaar wordt vastgesteld of iemand aan de inkomenseisen voldoet. Op vertoon van de pas kan vervolgens eenvoudig gedurende het jaar rekening worden gehouden met het lage inkomen van de burger. Tabel 5.1 geeft een overzicht van de minimapassen bij de onderzochte gemeenten.

¹⁵ Daarnaast ontvangen chronisch zieken met een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum in Amsterdam een Wtcg compensatie van € 300,- per jaar en een CER compensatie van € 99,- per jaar.

¹⁶ De welzijnsaanbieders vragen overigens soms wel bescheiden bijdragen voor koffie, thee, lunch etc. Daarnaast worden voor cursussen geregeld bijdragen gevraagd. Zie paragraaf 4.1.

Tabel 5.1 – Overzicht minimapassen

Stad	Minimapas	Soort pas	Inkomensgrens	Vermogensgrens voor alleenstaanden
Den Haag	Ooievaarspas	Kortingspas	130% van sociaal minimum	€ 5.895
Amsterdam	Stadspas	Kortingspas	120% van sociaal minimum	€ 5.850
Zoetermeer	Zoetermeerpas	Kortingspas	120% van sociaal minimum	Geen
Nieuwegein	U-pas ¹⁷	Kortingspas en budget	€ 19.035 bruto inkomen voor alleenstaanden	Geen

Dienstencheques

Gemeente Tilburg hanteert een systeem van dienstencheques voor het gebruik van de algemene voorziening hulp aan huis¹⁸. Deze voorziening is overigens breder dan alleen hulp bij het huishouden. Ook kleine klussen in en rond het huis kunnen vanuit de voorziening worden uitgevoerd. De algemene voorziening gaat standaard uit van drie uur per week, maar het is als klant mogelijk om minder uren af te nemen. De dienstencheques hebben een waarde van € 15 en geven recht op een uur hulp.

De korting die klanten krijgen voor een dienstencheque is afhankelijk van het inkomen, samenstelling van het huishouden en ook van de leeftijd van de aanvrager (onderscheid 65- en 65+). De gemeente Tilburg heeft vier inkomenscategorieën gedefinieerd. Tabel 5.2 geeft ter illustratie een overzicht van de inkomenscategorieën en de bijbehorende prijs van een dienstencheque voor een alleenstaande die jonger is dan 65 jaar. Daarnaast maakt de gemeente een onderscheid in de tariefgroepen tussen klanten die ook nog één of meer maatwerkvoorzieningen afnemen en klanten die geen maatwerkvoorzieningen afnemen. Voor klanten die ook nog gebruik maken van een maatwerkvoorziening geldt een gunstigere inkomensgrens. De gemeente toetst in welke inkomenscategorie de klant valt om de korting op een cheque te bepalen. De eigen bijdrage voor de algemene voorziening is in Tilburg overigens tot € 375 gedekt door de Collectieve Zorgverzekering Minima (zie hierna).

Tabel 5.2 – Overzicht tarieven dienstencheques Tilburg

Alleenstaand jonger dan 65 jaar, met ook maatwerkvoorziening(en) *	Alleenstaand ouder dan 65 jaar, met ook maatwerkvoorziening(en)*	Reguliere prijs
Tot € 26.499	Tot € 19.999	€ 2,-
€ 26.500 - € 32.499	€ 20.000 - € 29.999	€ 5,-
€ 32.500 - € 35.000	€ 30.000 - € 39.999	€ 10,-
> € 35.000	> € 40.000	€ 15,-**

* Door verschillen in de fiscale behandeling van ouderen en jongeren verschillen de inkomensklassen

** Vanwege de pilot schoonmaakcheque is de maximumprijs tijdelijk verlaagd tot € 10,- gefinancierd uit hht-middelen

¹⁷ Het betreft nu nog een U-pas voor de gemeente Utrecht en enkele omliggende gemeenten. Vanaf 1 januari 2016 krijgt Nieuwegein haar eigen N-pas.

¹⁸ Ook is het in Tilburg mogelijk om met een alfacheque gebruik te maken van een alfahulp.

Collectieve zorgverzekering voor minima

Veel gemeenten hebben Wtcg-gelden ingezet om de voorwaarden voor de collectieve verzekering voor minima te verbeteren. In de gemeente Amsterdam is de collectieve verzekering uitgebreid vanuit het armoedebelief (niet met Wtcg-middelen). Bij enkele gemeenten dekt de collectieve zorgverzekering voor minima de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen (soms alleen bij keuze voor een uitgebreid pakket). Vaak dekt de verzekering eigen bijdragen Wmo tot een maximum van circa € 370 tot € 400 per jaar. Dit geldt ieder geval voor de collectieve verzekeringen voor minima in Tilburg (incl. dekking bijdrage algemene voorziening hulp aan huis), Nieuwegein, Dantumadiel, Den Haag¹⁹, Nijmegen, Tholen en Zoetermeer.

Box 5.3 – Collectieve zorgverzekering voor minima in Tilburg

In Tilburg vergoedt de (uitgebreide) collectieve verzekering voor minima de kosten voor Wmo-voorzieningen tot maximaal € 375,- per jaar. Indien de klant in de laagste tariefgroep van € 2,- valt en maximaal gebruik maakt van de voorziening dan betaalt de klant in eerste instantie jaarlijks circa € 312,- (52 weken x € 6,-) voor de algemene voorziening. Met het uitgebreide pakket kan de klant deze eigen bijdrage volledig laten vergoeden door de collectieve zorgverzekering voor minima.

Naast een directe link tussen de collectieve verzekering voor minima vanwege de dekking van de Wmo-bijdragen is er ook een indirecte link. In veel gemeenten zijn Wtcg gelden ook gebruikt om andere voorwaarden voor de collectieve verzekering voor minima te verbeteren. De uitbreiding van de dekking is vaak specifiek gericht op kosten die chronisch zieken en gehandicapten maken. Denk bijvoorbeeld aan het volledig afdekken van het verplichte eigen risico in de Zorgverzekeringwet, volledige dekking van fysiotherapie, de vergoeding van zittend ziekenvervoer, beweegprogramma's, etc.. Deze verruimingen komen veelal ten goede aan de groep die gebruik maakt van Wmo-voorzieningen.

Bijzondere bijstand

Enkele gemeenten zetten hun beleid voor bijzondere bijstand in voor het toegankelijk houden van (algemene) voorzieningen. De welzijnsaanbieder Swon in Nijmegen wijst bijvoorbeeld bij de aanvraag van een algemene voorziening voor dagbesteding standaard op de mogelijkheid om in aanmerking te komen voor bijzondere bijstand. De gemeente Nijmegen heeft daartoe ook het budget voor bijzondere bijstand verhoogd. Ook de gemeente Dantumadiel wijst er actief op dat burgers met een laag inkomen mogelijk recht hebben op bijzondere bijstand voor de kosten van hulp bij het huishouden. Bij andere gemeenten is het ook mogelijk om bijzondere bijstand aan te vragen. Andere gemeenten leggen echter veelal geen directe relatie met de kosten van (algemene) voorzieningen in de Wmo.

Overige maatregelen

Naast bovenstaande instrumenten die gemeenten hanteren om (algemene) voorzieningen toegankelijk te houden, is er een aantal kleinere maatregelen die de toegankelijkheid van (algemene) voorzieningen bevorderen.

De Zorgcoöperatie Sint Annaland (gemeente Tholen) hanteert voor de pilot Scootmobielpool een abonnementstarief. Een abonnementstarief per jaar ongeacht het werkelijke gebruik leidt er toe dat burgers die veel gebruik maken van een voorziening niet meer betalen dan burgers die weinig gebruik maken van de voorziening. Een abonnementstarief beperkt de cumulatie van eigen bijdragen voor burgers die relatief veel gebruik van maken van een voorziening. Iets vergelijkbaars speelde in Nieuwegein bij de nieuwe buurtpleinen. Enkele bezoekers hadden geklaagd over de hogere

¹⁹ In den Haag heeft de dekking alleen betrekking op de maatwerkvoorziening hulp bij het huishouden en de maatwerkvoorziening ondersteuning.

koffieprijzen. Vervolgens is een soort strippenkaart ingevoerd om mensen die het buurtplein veelvuldig bezochten korting te kunnen bieden.

Het combineren van algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen kan ook bijdragen aan de financiële toegankelijkheid van voorzieningen. In de gemeente Tilburg is de algemene voorziening hulp aan huis beperkt tot maximaal 3 uur per week. Indien een burger meer hulp aan huis nodig heeft, kan dit alleen als maatwerkvoorziening. De maatwerkvoorziening is in het geval van de gemeente Tilburg zonder eigen bijdragen toegankelijk. Deze regeling leidt er toe dat de eigen bijdragen van de algemene voorziening beperkt blijven tot maximaal 3 uur per week. Ook in de gemeente Dantumadiel is een vergelijkbare regeling getroffen.

Conclusie

Gemeenten hanteren verschillende instrumenten om algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen toegankelijk te houden. De belangrijkste zijn:

- Minimapassen met korting op activiteiten en vaak ook op eventuele eigen bijdragen voor algemene voorzieningen: Den Haag, Amsterdam, Zoetermeer en Nieuwegein.
- Dienstencheques voor hulp aan huis, waarbij de prijs die klanten betalen voor een dienstencheque afhankelijk is van ondermeer het inkomen, de samenstelling van het huishouden en het beroep op maatwerkvoorzieningen: Tilburg.
- De collectieve zorgverzekering voor minima met een dekking van de eigen bijdrage voor Wmo-voorzieningen (soms alleen bij keuze voor een uitgebreid pakket): Tilburg, Nieuwegein, Dantumadiel, Den Haag, Nijmegen en Tholen.
- Vergoeding van eigen bijdragen uit de bijzondere bijstand: in de gemeenten Nijmegen en Dantumadiel is het mogelijk om bijzondere bijstand aan te vragen indien de betaling van eigen bijdragen problematisch is. Ook bij andere gemeenten is het mogelijk om bijzondere bijstand aan te vragen, maar deze gemeente leggen veelal geen directe relatie met de kosten van (algemene) voorzieningen in de Wmo.

5.3 Inzet Wtcg-middelen

In de interviews is ook de inzet van de middelen uit de voormalige Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de Compensatie eigen risico (CER) aan de orde gekomen. Tabel 5.4 geeft een overzicht van de wijze waarop gemeenten deze gelden hebben ingezet.

Tabel 5.4 – Overzicht inzet Wtcg- en Cer-middelen per gemeente

Gemeente	Extra geld collectieve verzekering minima	Korting op eigen bijdrage maatwerkvoorzieningen	Bijzondere bijstand (budget) verruimd	Overig
Amsterdam		√		Chronisch zieken met inkomen tot 120% wsm, met door GGD geïndiceerde meerkosten, krijgen € 300 per jaar basis Wtcg-compensatie en € 99 CER compensatie*
Den Haag	√			Tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten van € 125 per jaar voor Hagenaars met een inkomen tot 150% wsm*
Tilburg	√		√	Korting op dienstencheques voor Hulp aan huis
Nijmegen	√	√**	√	
Zoetermeer	√			
Zeist	√			
Nieuwegein	√			Nieuwe regeling voor mensen die bijzondere én noodzakelijke kosten niet zelf kunnen betalen
Tholen	√			
Bloemendaal		√		
Dantumadiel	√			Middelen moeten deels nog worden ingezet

* Op grond van artikel 2.1.7. van de Wmo.

** Inkomensgrens voor inkomensafhankelijke eigen bijdrage is verhoogd

Conclusie

Gemeenten hebben de Wtcg- en CER-middelen op verschillende wijze ingezet. Vrijwel alle gemeenten hebben de middelen (deels) ingezet om de collectieve verzekering voor minima uit te breiden. Daarnaast zijn de middelen ingezet om de eigen bijdragen van maatwerkvoorzieningen te verlagen en/of de bijzondere bijstand te verruimen.

Overzicht geïnterviewde personen

Mevr. L. Braks	Senior beleidsadviseur zorg & welzijn, Gemeente Nijmegen
Mevr. M. Eisenberger	Beleidsmedewerker team samenleving, Gemeente Bloemendaal
Mevr. M. Kummer	Beleidsadviseur Wmo individuele voorzieningen, Gemeente Zoetermeer
Mevr. M. Lapar	Beleidsadviseur Uitvoeringsbeleid WMO / Welzijn, Gemeente Dantumadiel
Mevr. J. van Leeuwen	Accountmanager Wmo, Gemeente Zeist
Mevr. L. Mossel	Programmamanager, Gemeente Den Haag
Mevr. N. Nauta	Beleidsadviseur, Gemeente Nieuwegein
Mevr. L. Petter	Senior Beleidsadviseur Wmo, Gemeente Nieuwegein
Mevr. S. Scheeringa	Projectleider, Gemeente Amsterdam
Mevr. P. Trienekens	Senior beleidsmedewerker, Gemeente Tilburg
Dhr. E. Weys	Senior beleidsmedewerker, Gemeente Tholen

Toelichting op interview en gespreksvragen

1. Aanleiding interviewgesprek

De ondersteuning die gemeenten op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo 2015) aan hun burgers kunnen geven kan individueel plaatsvinden (maatwerkvoorziening op basis van een beschikking van de gemeente) of via algemene voorzieningen (zonder beschikking). Van de algemene voorzieningen kunnen alle inwoners met en zonder beperking in beginsel gebruik maken.

Voor de eigen bijdrage voor een maatwerkvoorziening gelden landelijke regels. Het Centraal Administratie Kantoor (CAK) stelt op grond daarvan een persoonsafhankelijk gemaximeerde eigen bijdrage vast. Daarbij past het CAK anticumulatie toe indien binnen het huishouden ook sprake is van een eigen bijdrage in het kader van de Wet langdurige zorg (Wlz).

Bij algemene voorzieningen ligt dit anders. Het maximum dat een gemeente voor een algemene voorziening mag vragen is de kostprijs van een algemene voorziening. Zonder actief beleid van de gemeente cumuleert deze eigen bijdrage onder andere met eventuele eigen bijdragen voor maatwerkvoorzieningen en eigen bijdragen voor andere algemene voorzieningen. Gemeenten hebben er op zich belang bij om algemene voorzieningen ook financieel laagdrempelig te houden. Hierdoor wordt ondermeer de druk op vaak duurdere maatwerkvoorzieningen beperkt. In de praktijk is echter ook zichtbaar dat steeds meer voorzieningen als algemene voorziening worden aangeboden. Hierdoor kan zich in grotere mate cumulatie van eigen bijdragen voordoen.

Tijdens het AO van 28 april 2015 en het VAO van 30 april 2015 over de stelselwijzigingen in de langdurige zorg is een motie aangenomen waarin de Tweede Kamer de regering vraagt om onderzoek te doen naar de mate waarin gemeenten eigen bijdragen heffen voor algemene voorzieningen (Motie lid Keijzer, vergaderjaar 2014-2015, 34 104, nr. 49). De staatssecretaris heeft toegezegd een onderzoek te laten uitvoeren dat kwalitatief in beeld brengt hoe gemeenten invulling geven aan de eigen bijdragen bij algemene voorzieningen.

Het ministerie van VWS heeft ZorgmarktAdvies gevraagd dit onderzoek uit te voeren. ZorgmarktAdvies zal voor 10 gemeenten het gevoerde beleid en de gehanteerde praktijk m.b.t. de eigen bijdragen voor algemene voorzieningen in kaart brengen. Daar toe zal ZorgmarktAdvies bij elk van de 10 gemeenten een interviewgesprek voeren. Het is mogelijk dat bij dit gesprek meerdere personen vanuit de betreffende gemeente aanwezig dienen te zijn. Bij elk interviewgesprek zijn twee senior onderzoekers van ZorgmarktAdvies aanwezig.

2. Gespreksvragen

In de te houden interviewgesprekken wil ZorgmarktAdvies graag stilstaan bij de onderstaande vragen. U kunt de vragen gebruiken ter voorbereiding op het interviewgesprek.

Thema 1 – Visie op algemene voorzieningen en eigen bijdragen

1. Wat is de visie van de gemeente in het algemeen over eigen bijdragen?
2. Wat voor voorzieningen worden door de gemeente als algemene voorziening bestempeld?
3. Wat is het beleid van de gemeente voor eigen bijdragen voor algemene voorzieningen?

Thema 2 – Registratie, inning en informatie eigen bijdragen algemene voorzieningen

4. Wat registreert de gemeente ten aanzien van de eigen bijdragen voor zowel maatwerkvoorzieningen als voor algemene voorzieningen en op welk niveau vindt deze registratie plaats? Heeft de gemeente een totaaloverzicht?
5. In hoeverre vindt er afstemming plaats tussen de verschillende aanbieders van voorzieningen m.b.t. het vragen van de eigen bijdragen?
6. Welke partij int de eigen bijdragen?
7. Worden burgers (proactief) geïnformeerd over de tarieven en eigen bijdragen (bijv. op een website)?

Thema 3 – Borgen toegankelijkheid en betaalbaarheid algemene voorzieningen

8. Hoe draagt de gemeente er zorg voor dat de algemene voorzieningen toegankelijk, laagdrempelig en betaalbaar zijn?
9. In hoeverre heeft de gemeente er zicht op of de eigen bijdragen voor de algemene voorzieningen een belemmering vormen om gebruik te maken van de algemene voorzieningen?
10. Wordt bij de uitvoering van het beleid rekening gehouden met de financiële draagkracht van een huishouden en zo ja op welke wijze?
11. Zijn de zorg(kosten) en eigen bijdragen onderdeel van het onderzoek door de gemeente ('keukentafelgesprek')? Wordt hierbij besproken welke invloed dit heeft op de zelfredzaamheid en participatie? Wordt besproken of de eigen bijdrage wel financieel haalbaar is?
12. Houdt de gemeente ook rekening met een eventuele eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen?

Thema 4 – Specifieke compensatie en categoriaal beleid eigen bijdragen

13. Is er sprake van algemeen categoriaal beleid ten aanzien van eigen bijdragen? Zo ja, voor welke specifieke doelgroepen? In hoeverre is er specifiek beleid voor de groep inwoners met een inkomen van meer dan 120% WML?
14. Hoe zet de gemeente de gelden Wtcg en CER in? Welke vorm heeft de compensatie (bijv. collectiviteiten, verlagen eigen bijdragen, etc.)? Hoeveel personen maken gebruik van de compensatieregelingen en wat is de groei in het gebruik t.o.v. vorig jaar? Hoe is een eventuele regeling op grond van artikel 2.1.7 vormgegeven?

Artikel 2.1.7

Bij verordening kan worden bepaald dat door het college aan personen met een beperking of chronische psychische of psychosociale problemen die daarmee verband houdende aannemelijke meerkosten hebben, een tegemoetkoming wordt verstrekt ter ondersteuning van de zelfredzaamheid en de participatie.

Overzicht verdeling tien onderzochte gemeenten over vier spreidingscriteria

Spreidingscriterium	Categorieën	Geïnterviewde gemeenten
Omvang: aantal inwoners	< 20.000	Dantumadiel
	20.000 - 49.999	Tholen, Bloemendaal
	50.000 - 99.999	Nieuwegein, Zeist
	100.000 - 249.999	Nijmegen, Tilburg, Zoetermeer
	≥ 250.000 (G4)	Amsterdam, Den Haag
Politieke partij wethouder welzijn	SP	Tilburg
	PvdA	Nieuwegein
	Groen Links	Nijmegen
	D66	Bloemendaal, Zoetermeer
	CDA	Den Haag, Zeist, Dantumadiel
	VVD	Amsterdam
	CU, SGP	Tholen
Geografische ligging	Noord	Dantumadiel
	Oost	Nijmegen
	Zuid	Tholen, Tilburg
	West	Den Haag, Amsterdam, Bloemendaal, Zoetermeer
	Midden	Nieuwegein, Zeist
Gemiddeld inkomen per inwoner	< € 28.000	Dantumadiel, Nijmegen, Tholen, Tilburg
	€ 28.000 - € 31.999	Den Haag, Amsterdam, Nieuwegein, Zoetermeer
	≥ € 32.000	Bloemendaal, Zeist

ZORGMARKTADVIES

Colofon

Tekst: Marc Soeters
Gerrold Verhoeks
Uitgave: ZorgmarktAdvies
www.zorgmarktadvies.nl
Vormgeving: Mariej Vormgeving, Amsterdam

12 oktober 2015
© 2015 *ZorgmarktAdvies*